

BARNEOMBUDET

Kunnskapsdepartementet (KD)
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref:
20/00661-3

Saksbehandler:
Filip Dominguez

Dato:
23. september 2020

Barneombudets høringsvar - Forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevern og forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevernsarbeid

1. Innledning og generelle merknader

Barneombudet viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet, datert 30. juni 2020, hvor departementet ber om innspill til forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevern og forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevernsarbeid.

I høringsbrevet er det satt opp konkrete spørsmål som departementet ønsker svar på. Barneombudet har funnet det hensiktsmessig ut fra vår rolle og mandat at vi ikke går i dybden på disse spørsmålene. Vi har i stedet valgt å konsentrere oss om det vi mener er viktig for å styrke kompetansen og utdanningene på barnevernsfeltet. Dere vil likevel finne innspill til enkelte av punktene i punkt 4.

Barneombudet har lenge vært bekymret for kompetansen i statlig og kommunalt barnevern. Barnevernet er gitt et særdeles viktig og omfattende samfunnsmandat, kombinert med adgang til inngripende tvangsmyndighet. Barneverntjenestens myndighetsutøvelse er kompleks og krever ofte kunnskap fra flere fagområder samtidig. Myndighetsutøvelsen har ofte stor innvirkning på familier og barns liv. Ansatte på institusjon har også mulighet til å utføre inngripende tvang mot noen av samfunnets mest utsatte barn. Dette fordrer at de ansatte både i kommunalt og statlig barnevern har tilstrekkelig kompetanse til å utføre de oppgaver loven pålegger, samtidig som at rammene rundt gjør det mulig for de ansatte å utføre en god jobb. Arbeidet med kompetanseheving på barnevernsfeltet er helt avgjørende for at barn i Norge skal få riktig hjelp til rett tid. En NIFU-kartlegging fra 2017 og Bufdirs kompetanseutredning, viser at kompetansebehovet i barnevernet vanskelig kan dekkes innen en 3-årig grunnutdanning.¹

Barneombudet er positiv til at det forskriftsfestes nasjonale retningslinjer. Dette bidrar til å sikre et mer ensartet innhold i utdanningen og lik sluttkompetanse, uavhengig av

¹https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Kompetanse_i_den_kommunale_barnevernstjenesten_Kompetansekartlegging_og_gjennomgang_av_relevante_utdanninger.pdf

utdanningsinstitusjon. Forskriftene som er sendt på høring dekker mange av behovene som senere tids rapporter og tilsyn har påpekt, og ivaretar mange av forslagene i høringsnotatet om kompetanse i barnevernet.

Barneombudets rapport fra 2020 «De tror vi er shitkids», viser flere av problemstillingene knyttet til kompetanse i barnevernet i dag.² I rapporten pekes blant annet på stor variasjon i hvordan informasjon blir systematisert og analysert i kommunal barneverntjeneste og at det i mange tilfeller mangler en grundig vurdering av barnas behov og hvilken hjelp barna trenger. Vi anbefaler derfor at barnevernsutdanningen sikrer at de ansatte i barnevernet har tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre komplekse og grundige analyser. I tillegg anbefaler vi at det innføres krav om at ansatte i barnevernsinstitusjon som hovedregel skal ha relevant høyere utdanning.

Barneombudet vil bemerke at når departementet velger å gå for to ulike masterløp, må det sikres nødvendige ressurser til at utdanningsinstitusjonene er i stand til å tilby begge masterutdanninger. To masterutdanninger vil kunne innebære økte kostnader og ressurser for de ulike utdanningsinstitusjonene. Departementet må sørge for at vi ikke kommer i en situasjon der kun eventuelt master i barnevernsarbeid blir etablert ved utdanningsinstitusjonene. Etter vårt syn vil ikke masterutdanningen i barnevernsarbeid møte det kompetansebehovet som det i dag er i barnevernet. Barneombudet er opptatt av at tiltak som iverksettes nå reelt sikrer et nødvendig kompetanseløft for barnevernet og der spiller kvaliteten og tilgangen på gode utdanninger en svært viktig rolle.

Barneombudet vil også peke på at selv om krav om høyere utdanning er nødvendig for et bedre barnevern, er det ikke alene tilstrekkelig. Det er også behov for flere ansatte, og vi mener en bemanningsnorm vil være et godt virkemiddel for å sikre at de ansatte i barneverntjenesten har tid til å utføre de komplekse oppgavene de er satt til. I tillegg mener vi det må øremerkes midler til flere stillinger i barnevernet. Dette er særlig viktig sett hen til barnevernsreformen som trer i kraft 1. januar 2022.

Barneombudet er opptatt av at det legges til rette for fleksible løsninger for ansatte i barnevernet som skal oppfylle kompetansekravet innen 2031. Barne- og familiedepartementet har selv kommentert dette i sitt høringsnotat om kompetanse i barnevernet. Vi mener det bør følges nøye med på at løsningene blir fleksible nok for de ulike tjenestene og at det ikke går ut over lovpålagte oppgaver.

2. Valg av modell

Barneombudet mener at en 5-årig integrert mastergrad i barnevern ville vært den beste løsningen for å øke kompetansen i barnevernet, og er skuffet over at departementet ikke har gått videre med dette. Departementet legger opp til at hovedmodellen for begge de to barnevernsfaglige masterutdanningene skal være bachelorgrad med toårig masterpåbygning (3+2-modell). Begrunnelsen for dette har vært at dette gir best fleksibilitet for studentene og erfaringsvis mindre frafall fra utdanningen. I tillegg vil det ta kortere tid å få gjennom de første kullene. Barneombudet støtter ikke departementets vurderinger. Vi mener at en femårig integrert masterutdanning for barnevernspedagoger og 3 + 2 for sosialt arbeid er en bedre løsning.

Barnevernfaget er sammensatt og utfordrende. Ansatte i barnevernet må foreta komplekse analyser på tvers av ulike fagområder. Dette fordrer etter vårt syn en kompetanse som best sikres gjennom integrert 5-årig mastergrad. Vi vil vise til at lærerutdanningen i 2016 ble

² <https://barneombudet.no/wp-content/uploads/2020/01/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>

endret til en 5-årig integrert masterutdanning. At myndighetene her valgte et 5-årig integrert løp ble blant annet begrunnet i hensynet til at oppgavene som skal utøves er særdeles krevende og ikke kunne gis innenfor et treårig løp. Det ble vist til at kunnskapsområdet er svært sammenhengende og at det analytiske nivået som kreves for oppgaveløsning best ivaretas gjennom et 5-årig løp. Dette kan ikke være annerledes på barnevernfeltet.

3. FNs barnekonvensjon

Barnekonvensjonen og Grunnloven gir barn grunnleggende rettigheter. Barnekonvensjonen artikkel 4 pålegger staten å sette inn alle egnede tiltak for å sikre barnrettighetene. Dette innebærer at staten må foreta en systematisk vurdering av hvordan barns rettigheter og interesser blir eller vil bli berørt av deres beslutninger og handlinger. Hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som angår barn, jf. barnekonvensjonen artikkel 3 og Grunnloven § 104. Dette gjelder også alt det offentlige gjør som har direkte eller indirekte betydning for barn. Når det skal fattes beslutninger som vil få virkninger for barn, må beslutningsprosessen inkludere en vurdering av mulige konsekvenser for barnet. Det må synliggjøres at barnets beste har blitt tatt hensyn til og hvilke kriterier dette er basert på.

Barneombudet vil berømme departementet for at det i retningslinjene til masterutdanningen i barnevern uttrykkelig fremgår at kandidatene skal ha inngående kunnskap om FNs barnekonvensjon. Vi mener imidlertid at dette også må følge av retningslinjene til masterutdanning i barnevernsarbeid. FNs barnekonvensjon ligger som et bakteppe for alle personer i Norge som jobber med barn og unge. Det er viktig at det for alle utdanninger rettet mot barn og unge, presiseres at kandidatene har god kunnskap om FNs barnekonvensjon og hvordan den anvendes i praksis. Dette mener vi er en stor svakhet ved forslaget til forskrift for masterutdanningen i barnevernsarbeid.

4. Nærmere om forslagene til forskrift om retningslinje for masterutdanning i barnevern og barnevernsarbeid

4.1 Det må sikres tilstrekkelig kompetanse i begge masterutdanningene

I tillegg til barnevernspedagoger, utgjør sosionomer og andre profesjoner en stor andel av ansatte i de kommunale barneverntjenestene. De utfører mange av de samme oppgavene ute i tjenestene i dag.

Slik retningslinjene nå er utformet, synes det for oss som at master i barnevern gir langt større forutsetninger for å håndtere kompleksiteten i saker etter barnevernloven, enn retningslinjene for master i barnevernsarbeid. Eksempelvis er det i utkastet til retningslinjer for master i barnevern § 3 fremholdt at studentene skal ha kompetanse om «forsvarlig rettsanvendelse og rettsikkerhet i barnevernet» og «utredning, analyse og beslutning om tiltak knyttet til barnets omsorgssituasjon». Dette er ikke kompetanseområder for master i barnevernsarbeid. Det samme gjelder for barnevernfaglig kompetanse i § 5 hvor retningslinjene til master i barnevern uttrykkelig setter krav til at studentene skal kunne «gjennomføre samtaler med barn som er utsatt for vold, seksuelle overgrep og/eller annen omsorgssvikt».

Basert på dette mener Barneombudet at retningslinjene for master i barnevernsarbeid, slik de står i dag, ikke svarer ut behovet for kompetanse i barnevernet slik dette er beskrevet i Bufdirs kompetanseutredning og i høringsbrev fra BFD om kompetanse i barnevernet tidligere i år. Dersom målet er at de som tar master i barnevernsarbeid skal være kvalifiserte til å utføre samme type arbeidsoppgaver som ansatte med master i barnevern, må det sikres at også disse tilegner seg den nødvendige kompetansen gjennom utdanningen. Dersom en

master i barnevernsarbeid skal innføres, er det helt avgjørende at flere av kompetanseområdene i retningslinjene for master i barnevern inntas også i disse retningslinjene. Uten en slik endring mener vi at fremtidige studenter som uteksamineres med en master i barnevernsarbeid, ikke vil ha den kompetansen som er nødvendig for å kunne utføre lovpålagte oppgaver på en forsvarlig måte.

4.2 Juridisk kompetanse

Barneombudet støtter forslaget om nasjonal deleksamen for utdanningene. Barneombudet har lenge vært bekymret for den juridiske kompetansen hos ansatte i barneverntjenesten og har sett flere eksempler som viser at denne ikke er god nok. Ansatte i barneverntjenesten skal håndtere et komplisert regelverk. Det er derfor helt avgjørende at de har tilstrekkelig kompetanse om forvaltnings- og barnevernsrett. En nasjonal eksamen i juss for alle som skal jobbe i tjenesten, vil bidra til å styrke denne kompetansen.

Juridisk kompetanse er særlig viktig slik departementets forslag om hvem som skal kunne utføre oppgaver i barneverntjenesten nå er utformet. Når departementet åpner for at faggrupper uten juridisk kompetanse skal kunne ansettes i barnevernet, vil en slik eksamen være viktig for å sikre at den enkelte har tilstrekkelig juridisk kompetanse. Dersom dette endres, slik at det er en forutsetning for å jobbe i barneverntjenesten at man har en mastergrad hvor nasjonal eksamen i juss inngår, vil det etter vårt syn være tilstrekkelig.

4.3 Medvirkning fra barn og unge

Barneombudet mener at det bør ses på løsninger for medvirkning fra barn og unge i utdanningen. Universitetet i Agder er i gang med en 5-årig integrert master i barnevern og har lagt til rette for et mentorprogram hvor unge med erfaring fra barnevernet møter studentene en gang i måneden. I mentorgruppen deltar også en ansatt ved universitetet og en praktiker. Barneombudet mener det bør innhentes kunnskap og komme anbefalinger til hvordan barn og unge reelt kan medvirke også i masterutdanningene i barnevern og barnevernsarbeid.

Barneombudet vil også påpeke viktigheten av at studentene har god kunnskap hva god medvirkning er i praksis, særlig sett i lys av FN's barnekonvensjon artikkel 12 og generell kommentar nr. 12. Studentene bør ha kompetanse i hvordan kommunisere med barn i utsatte livssituasjoner og hvordan legge til rette for samtaler som oppleves trygge for barn og unge.

4.4 Praksis

Barneombudet mener det bør legges opp til krav om gjennomføring av praksis i masterutdanningen. Dette vil også være i tråd med departementets målsetting om lik sluttkompetanse. I tillegg til analytiske kompetanse er det et stort behov for å utvikle praktiske og personlige ferdigheter. For utvikling av slik kompetanse er det sentralt at studentene møter problemstillinger som krever både refleksjon og handling. Dette har også FO påpekt i sitt hørings svar. De viser blant annet til hvor viktig det er at praksisoppholdet gir reell innsikt i feltet, i kombinasjon med veiledning underveis og oppfølgende refleksjoner i etterkant. Videre peker FO på at ferdighetstrening i form av gruppearbeid, workshop, kommunikasjonstrening, simuleringsrom, og lignende bidrar til å sikre et praksisnært utdanningsforløp. Barnevernspedagogene i Akademikerforbundet (BiA) har også pekt på behovet for praksis og foreslått mer klinisk orientert praksis med forslag om å opprette studentdrevne klinikker hvor det tilbys veiledning. Dette vil bidra til å styrke det innovative perspektivet i utdanningen. Barneombudet støtter FO og BiA sine vurderinger og forslag.

Vi vil også trekke frem masterutdanningen ved UiA som tilbyr praksis i fire av fem studieår innen ulike relevante fagfelt i barnevernet, som for eksempel kommunal førstelinje og

barneverninstitusjoner. Dette er en viktig del av målet med å utdanne reflekterte, kritiske og etisk bevisste barnevernsarbeidere. Barneombudet mener det er særlig viktig med krav om praksis i masterutdanningen i barnevernsarbeid. Det vil være med på å sikre at studenter får relevant praksis uavhengig av profesjon og tidligere praksis og arbeidserfaring.

Barne- og familiedepartementet ba i vår om innspill til høringsnotatet om kompetanse i barnevernet der det blant annet foreslås et lovfestet krav om veiledet praksis for bachelorutdanningene. Barneombudet anbefaler at det også bør gjelde for masterutdanningene. Etter Barneombudets syn har barnevernutdanningen og andre sosialfaglige utdanninger vært for lite praksisrettet. For å sikre at alle studenter får praksiserfaring foreslår Barneombudet å opprette praksissentre i tilknytning til utdanningsinstitusjonene. Slike sentre vil gi en pendelvirkning mellom skole og praksis, integrert i undervisningen. Dette vil i større grad forberede studentene på hverdagen i barnevernet. Etter vårt syn vil dette blant annet kunne redusere høy turnover i barnevernet, samt øke kontinuiteten i kompetansen.

4.5 Viktigheten av kulturforståelse og kunnskap om ulike kulturer

I Bufdirs utredning om kompetanse fremgår på side 35 at «ansatte må ha kompetanse til å møte barn og foreldre på en kultursensitiv måte, og ha kunnskap om mangfoldet i befolkningen (sosiokulturell bakgrunn, kjønn, språk, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk)».

Selv om begge retningslinjer berører dette tema, mener vi kunnskap om ulike kulturer og kulturforståelse ikke er grundig nok dekket slik retningslinjene er utformet i dag. I retningslinjene for master i barnevern er det eneste kravet til studentene at de skal kunne «anvende faglig kunnskap til å kommunisere og samarbeide med samer og andre urfolk, minoriteter og flyktninger i barnevernfaglig arbeid på en selvstendig måte». Det er etter vårt syn også nødvendig med krav om kompetanse til at studentene kan anvende barnevernfaglige vurderinger og ha kunnskap om iverksetting av tiltak overfor familier med minoritetsetnisk bakgrunn.

Vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Filip Høyland Dominguez
rådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.